

Каталог - 2018

**ХАРКІВСЬКИЙ
ОСІННІЙ МАРАФОН
ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Г. С. Сковороди
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені А. С. МАКАРЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НАПН УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПСИХОЛОГІВ ХАРКОВА
МІЖРЕГІОНАЛЬНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СПРІЯННЯ РОЗВИТКУ СИМВОЛДРАМИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНА АСОЦІАЦІЯ
СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ЦЕНТР ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВОСТЯМИ РОЗВИТКУ «ЛАДО»

*З нагоди 110-річного ювілею Л.І. Божович (1908-1981),
115-ї річниці з дня народження П.І. Зінченка (1903-1969)
та О.М. Леонтьєва (1903-1979)*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(Каталог психотехнологій; тези доповідей)

27 жовтня 2018 року

Харків – 2018

УДК 159.9.07
ББК 88

Рецензенти:

Кузнєцов Марат Амірович, доктор психологічних наук, професор кафедри практичної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Панок Віталій Григорович, психологічних наук, професор, директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи

Романовський Олександр Георгійович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного технічного університету «ХПІ»

*Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,
протокол № 7 від 25.10.2018 року*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ: матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 27 жовтня 2018 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків: Діса плюс, 2018. 304 с.

ISBN 978-617-7645-34-3

У збірнику представлено матеріали науково-практичної конференції «**ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ**», метою якої було висвітлення в рамках профорієнтації та просвітництва новітніх розробок у галузі психотехнологій, представлених на теренах України.

Перша частина збірника містить **Каталог психотехнологій** новітніх авторських розробок розвивальних, психокорекційних, діагностичних, тренінгових програм, методик, технік тощо, інформація про які подана у вигляді анотацій.

У другій частині розміщено тези доповідей, які містять результати науково-практичних розробок учасників конференції.

Матеріали конференції віддзеркалюють результати сучасних досліджень у галузях теоретичної та прикладної психології.

Для науковців, викладачів, аспірантів та магістрантів, студентів гуманітарних спеціальностей, практичних психологів, вихователів, соціальних та медичних працівників.

Матеріали друкуються в авторському варіанті з правками редакції.

ISBN 978-617-7645-34-3

УДК 159.9.07
ББК 88

© ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2018
© Колектив авторів, 2018
© Сльчанінова Т.М. (оформлення, Ψ-емблема), 2018
© Фоменко К.І. (обкладинка), 2018

особистості дитини та системи ставлень у сім'ї	231
Павлик О.М., Маренич Г.В. Ступінь конструктивності стратегій подолання стресових ситуацій юних тхеквондистів	233
Панасенко Е.А. Психологічний супровід дитини дошкільного віку з проявами агресивності	236
Панов М.С. Психологічні основи дезадаптації та реадаптації сучасної особистості ..	244
Підчасов Є.В., Галушко С.М. Термінологічний аналіз поняття «прив'язаність» як соціально-психологічної категорії	246
Підчасов Є.В., Зіза Є.О. Особливості готовності сучасної студентської молоді до створення сім'ї у юнацькому віці	250
Поденко А.В., Кутузова О.В. Професійна самоактуалізація студентів-психологів....	254
Постельник М.В. Взаємозв'язок самосвідомості підлітків з рівнем їх адаптації.....	255
Романовська О.О. Рекомендації щодо формування креативності у майбутніх психологів у закладах вищої освіти	257
Саврасов М.В. Теоретико-методологічні передумови дослідження креативності суб'єкта навчально-виховного процесу ВНЗ	261
Сапельнікова Т.С., Павленко Ю.В. Дослідження особистісних факторів розвитку мотивації до навчання у студентів психологів.....	264
Скрипник Н.Г. Ціннісні орієнтації майбутніх практичних психологів	268
Соколова В.В. Нейролінгвістичне програмування та його роль у рекламі	270
Соколова І.М., Колчигіна А.В. Психологічні проблеми особистісної самореалізації сучасної молоді.....	273
Соколова С.М. Особливості психічного супроводу та підтримки людей з залежними формами поведінки (з хімічними залежностями)	274
Стуліка О.Б. Соціальна компетентність класного керівника як умова ефективної реалізації професійної діяльності.....	275
Туріщева Л.В., Ткаченко І.В. Створення «живих картин» як засіб розвитку естетичного сприйняття у молодших школярів з особливими освітніми потребами...	277
Трушик О.В. Готовність педагогічних працівників та психологів до сприйняття розмаїття в умовах інклюзивного навчання	280
Удовенко М.В. Гендерные различия в вербальном поведении респондентов молодого возраста на слово-стимул «юмор»	281
Чепелєва Н.І., Підчасов Є.В. Психолого-педагогічні засади впровадження медіасвіти в навчально-виховний процес закладів освіти	283
Шашенков Д.М., Кондрацька Л.В. Шляхи подолання психологічного стресу	286
Шовкова О.Д. Проблема ілюзії мислення в метакогнітивному моніторингу навчальної діяльності студентів ЗВО	288
Щербунова Ю.О. Емоційні стани студентів у ситуації іспиту	289
Яковенко Н.О. Особливості схильності до ризику у студентів з різним рівнем психосоматичної компетентності	290
Яланська С. П. Програма розвитку творчої компетентності майбутніх педагогів.....	291
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	295

Туріщева Л.В.

Національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, м. Харків

Ткаченко І.В.

КЗ ХСНВК № 7, м. Харків

СТВОРЕННЯ «ЖИВИХ КАРТИН» ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Методика «Живі картини» відома давно і полягає в тому, що учасників гримують, а потім «героїв» картин «поміщають» у декорації. Створено низку програм, методичних посібників із цієї проблематики. Вплив створення «картин» на розвиток естетичного сприйняття молодших школярів вже вивчався, але ми використовуємо цю методику у роботі з дітьми, які мають особливі освітні потреби.

Проблема естетичного сприйняття розглядається спеціалістами різних наукових напрямків: культурологами, психологами, педагогами, мистецтвознавцями та ін. Зокрема, у роботах Л.С. Виготського, В.П. Зінченка, О.М. Леонтьєва, О.Р. Лурії, А.С. Макаренка, Н.В. Моляко, В.О. Сухомлинського, Б.М. Теплова, К.Д. Ушинського розкрито основи естетичного розвитку людини, підкреслено цілісність особистості, взаємозв'язок етичного та естетичного, указано стратегії формування естетичної культури людини.

Сприйняття творів мистецтва може досягати різного ступеня складності та повноти. Так, функціонування естетичного сприйняття, на думку П.М. Якобсона, має кілька етапів – від поверхневого сприйняття до усвідомлення сутності, глибинного змісту твору.

Перший етап – початкове осмислення твору митця: що зображено, які предмети, дійові особи, стосунки між героями, тощо.

Наступний етап – споглядання твору, занурення у «чуттєву стихію предмету». Як відомо, прагнення сприйняти чуттєве багатство, дане у творінні художника, спеціально його відчутти, є істотною особливістю художнього сприйняття. Це прагнення створює основи для переживання чуттєвої краси твору, його фарб, форм, звуків, тонких нюансів.

Таке занурення забезпечує наступний етап – сприйняття художнього образу в мистецькому творі, осягнення його сутності. Саме на цій сходинці сприйняття, на думку П. М. Якобсона, виникає жива, усвідомлена реакція на витвір мистецтва того, хто сприйняв і пізнав художній образ. У ході подальшого поглиблення сприйняття твору мистецтва «включається» вся людська особистість з її світоглядом, ідеалами, моральними почуттями, ставленням до життя.

Отже, на думку переважної більшості дослідників, сутність естетичного сприйняття – це процес цілеспрямованого впливу, формування здатності сприймати й бачити красу в мистецтві і житті, оцінювати її, розвивати естетичні смаки та ідеали особистості, розвивати здатність до

творчості, створення прекрасного. Задля розвитку естетичного сприйняття дитини необхідно приділяти увагу середовищу, в якому вона виховується, роду її діяльності. Важливий вплив на естетичне сприйняття здійснюють такі фактори, як: здібності, інтереси, життєвий досвід, асоціації реципієнтів, установки. Саме тому естетичне сприйняття не є механічним реєструванням сенсорних елементів, це – дійсно особлива здібність миттєво «схоплювати» дійсність.

Наша мета – дослідити роль методики «Живі картини» в розвитку естетичного сприйняття дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами.

Створення «живих картин» є тим засобом навчання, який створює умови розкриття пізнавально-творчої активності та комунікативних можливостей дітей, сприяє розвитку емоційно-вольової сфери кожної дитини цього віку, створює загальну атмосферу доброзичливості, свободи, можливості досягти успіху.

Ця методика дозволяє «зупинити неповторну мить», що в повсякденному житті зробити не можливо. Вона дає матеріал для самоаналізу, на основі якого дитина в змозі побачити свої почуття, емоції, дії.

Усі етапи роботи над створення «живих картин»: вибір об'єкта, його всебічне вивчення, робота над композицією, доповнення образу художніми елементами – формують у молодшого школяра спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі та пізнавальні здібності, практичні навички. Безцінним є отриманий досвід спілкування, уміння працювати як самостійно, так і в колективі однолітків і дорослих. Без напруження, тиску виховується впевненість у свої сили, підвищується самооцінка.

Методика активізує пізнавальні та розумові процеси, спостережливість, ініціює мислення та мовлення, сприяє формуванню конкретних уявлень та понять, розвиває діалогічне мовлення, збагачує чуттєвий досвід, сприяє розвитку «сприйняття почуттів».

Художньо-естетичне виховання шляхом створення «картин» передбачає цілеспрямований систематичний розвиток здатності дитини бачити красу навколишнього світу, вирішує ряд важливих завдань у формуванні естетичного ставлення, навичок творчого сприйняття, естетичних почуттів, художньо-творчих здібностей, основ естетичного смаку та передбачає взаємозалежність, взаємозумовленість таких компонентів:

- розширення художньо-теоретичних знань у галузі мистецтва;
- розвиток здатності адекватно сприймати дійсність, художні образи;
- організація творчої діяльності.

Можна визначити деякі функції методики «Живі картини»:

1. Комунікативна функція полягає у тому, що вона може передавати почуття і уявлення, бути засобом сприйняття, переробки та передачі

інформації.

2. Стимуюча функція пов'язана з тим, що при створенні та сприйнятті «живих картин» відбувається активізація різних сенсорних систем (кінестетичної, тактильної, зорової)

3. Смыслоформувальна функція полягає у здатності побачити сенс вчинків і переживань, не лише своїх власних, а й інших людей.

4. Експресивна функція реалізується як через сприйняття картин образотворчого мистецтва, так і через їх створення.

5. Організаційна функція пов'язана з тим, що дитина має здійснювати свій вибір і певним чином "вбудовувати" об'єкт сприйняття у систему особистих значень, співвідносити його зі своїми потребами та досвідом.

Розглянемо стимульний матеріал для проведення даної методики в аспекті створення «живої картини» з дітьми, які мають особливі освітні потреби. У ході психологічної роботи з дитиною необхідно продемонструвати картину та поставити кілька питань.

1. Який об'єкт на картині привернув увагу в першу чергу?
2. Який персонаж тобі сподобався найбільше?
3. Як ти розумієш зміст картини?
4. Які емоції викликає в тебе ця картина?
5. Чи виникли в тебе певні асоціації з життєвими ситуаціями, коли ти побачив цю картину?

Таким чином, ми зможемо отримати соціально-психологічну інформацію стосовно дитини: психологічний стан, взаємовідносини в сім'ї, з однолітками, особливості адаптації в новій соціальній групі і т. п.

Емоційно насичений матеріал залишає глибокий слід у душі дитини, який у майбутньому стане основою становлення естетичного сприйняття, естетичного виховання, смаку, ідеалу, стосунків, переживання, а з часом естетичне почуття до мистецтва.

Відзначимо, що запропонована методика у роботі з дітьми, які мають особливі освітні потреби не тільки розвиває естетичне сприйняття молодших школярів, але виконує й інші педагогічні завдання.

Висновки. Педагогічними результатами застосування методики «живих картин» на заняттях з дітьми є наступні досягнення:

- активізація інтересу учнів не тільки до образотворчого мистецтва, але і до мистецтва взагалі. «Живі картини» - це синтез мистецтв;
- поліпшення психологічної атмосфери в класі, групі, досягнення нового рівня взаємин між учнями і викладачем. «Живі картини» - це колективний вид мистецтва;
- формування розкутої, товариської людини, що володіє тілом, вміє розуміти свого партнера. «Живі картини» - це мистецтво спілкування;
- розвиток пам'яті, уваги, почуття простору, розуміння різних психологічних станів.